

EUROPEISKA UNIONEN

Interreg Botnia-Atlantica

Europeiska regionala utvecklingsfonden

Interreg V-A Sverige – Finland – Norge

Botnia-Atlantica

2014-2020

”Genom samverkan över landsgränser ska programmet på ett hållbart sätt bidra till en ökad innovationskapacitet, ett stärkt näringsliv, utvecklade natur- och kulturarv samt goda öst-västliga kommunikationer”

Sammanfattning med tillägg, sept 2019

Innehåll

1. BESKRIVNING AV PROGRAMOMRÅDET	3
1.1 Identifierade utmaningar, möjligheter och gränsöverskridande mervärden i programområdet	4
1.2 Prioriterade områden inom programmet	5
2. INSATSOMRÅDEN.....	7
2.1 Innovation	7
2.1.1 Specifikt mål 1: Utvecklade långsiktigt hållbara kompetenscentra	9
2.1.2 Specifikt mål 2: Ökad tillämpning av innovativa lösningar.....	10
2.2 Insatsområde Näringsliv.....	11
2.3 Insatsområde Miljö.....	13
2.3.1 Specifikt mål 1: Ett ökat hållbart nyttjande av natur- och kulturarv	14
2.3.2 Specifikt mål 2: En ökad beredskap att hantera miljöutmaningar i havs-, kust- och fjällområdena samt till havet rinnande vattendrag	15
2.4 Insatsområde Transport.....	16
3. FINANSIERINGSMÖJLIGHETER	20
4. UNDER PROJEKTPLANERINGEN, KLARGÖR DÅ DETTA.....	21
4.1 Gränsöverskridande mervärde	21
4.2 Gemensamt ansvar för projektet	22
4.3 Bestående resultat.....	22
4.4 Resultatorientering	23
4.5 EU:s strategi för Östersjöregionen	23
4.6 Resultat som kan spridas i en vidare kontext	23
4.7 Näringslivets medverkan i projektgenomförande	23
4.8 Horisontella kriterier som verktyg för tillväxt	23
4.8.1 Hållbar utveckling/Miljö	24
4.8.2 Lika möjligheter och icke-diskriminering.....	24
4.8.3 Jämställdhet.....	25
4.8.4 Stöd för integrering av de horisontella kriterierna	26

1. BESKRIVNING AV PROGRAMOMRÅDET

Inom programområdet finns två landsgränser, en maritim gräns mellan Finland och Sverige och en landgräns mellan Sverige och Norge. Den maritima gränsen består av Kvarken och de delar av Bottniska viken som är närmast norr och söder om Kvarken. Kvarken är den smalaste delen av Bottniska viken och har historiskt sett varit den naturliga överfarten mellan områdena på båda sidor om havet.

Havet och skärgården i Bottniska viken är en gemensam angelägenhet och en gemensam resurs för regionerna på båda sidor. Det maritima arvet, i form av gemensam geologisk historia, är också grund för det gemensamma världsarvet Höga kusten – Kvarkens skärgård. Världsarvet förvaltas gemensamt av en världsarvsdelegation. Också utanför världsarvet förutsätter närheten mellan kusterna gemensamma lösningar för att följa upp situationen i vattenkvalitet och bottenfauna. Exploateringsbehov i form av till exempel havsbaserade vindkraftverk, rör och ledningar på havsbotten och andra konstruktioner förutsätter kontakter och koordinering av åtgärder.

Fjällen längs gränsen mellan Sverige och Norge är en av berggränserna i Europa. Fjällen är en resurs för båda länderna som resurs för naturupplevelser och rekreation men också som gemensam destination för turism. Lokaliseringen av olika verksamheter i fjällen bl.a. för energi och råvaruutvinning kan påverka fjällmiljön på ett sätt som förutsätter gränsöverskridande lösningar.

Ett nära samarbete i Kvarkenområdet har sedan 1970-talet bedrivits inom bland annat näringsliv, utbildning och hälsovård. Västerbottens län, Örnsköldsviks kommun samt landskapen Österbotten, Mellersta Österbotten och Södra Österbotten medverkar i detta samarbete. Samarbetet inom MidtSkandia, mellan Västerbotten i Sverige och Helgeland (södra delen av Nordland fylke) i Norge, är nästan lika gammalt. Dess verksamhet har omfattat utökat samarbete och förbättrade kommunikationer mellan områdena. Mittnordenssamarbetet inkluderar å sin sida landskapen Österbotten och Södra Österbotten i Finland samt Västernorrland i Sverige. I Mittnorden ingår också regioner som inte hör till Botnia-Atlanticaområdet. Detta samarbete har även det pågått sedan slutet av 1970-talet.

Samarbetsmöjligheterna ökade avsevärt när Finland och Sverige blev EU-medlemmar, bland annat tack vare de möjligheter som Interregverksamheten gav. Först genom Kvarken-MidtSkandia Interreg II A och III A programmen 1995-1999 respektive 2000-2006. Därefter, när programgeografin utökades under programperioden 2007-2013, inom Botnia-Atlanticaprogrammet. Under programperioden 2014-2020 görs endast mindre geografiska förändringar och programmets namn behålls.

Botnia-Atlanticaområdet 2014-2020 omfattar sex regioner/län och en kommun i tre länder. I Finland ingår de tre landskapen Mellersta Österbotten, Österbotten och Södra Österbotten. I Sverige ingår Västerbottens och Västernorrlands län samt Nordanstigs kommun i Gävleborgs län. Den norska delen av Botnia-Atlanticaområdet består av Nordland fylke.

Även organisationer som har sin hemvist utanför programgeografin kan delta i projektgenomförande om de har filialer inom programgeografin. Likaså kan filialer utanför programområdet delta om organisationen har sin hemvist inom programgeografin. Motivet för detta är att det ska vara möjligt att nyttja hela organisationens kompetens vid genomförande av projekt. Verksamheten i projektet bör dock huvudsakligen genomföras inom programområdet och vara till nytta för detta.

1.1 Identifierade utmaningar, möjligheter och gränsöverskridande mervärden i programområdet

Utifrån Europa-2020-strategins målsättningar för smart, hållbar och inkluderande tillväxt identifieras de utmaningar, möjligheter och gränsöverskridande mervärden som finns i Botnia-Atlanticaområdet med betydelse för utformningen av strukturfondsprogrammet 2014-2020.

Botnia-Atlanticaområdet har utmaningar som är gemensamma för stora delar av Europa samtidigt som området även har relativt goda förutsättningar att möta dessa utmaningar. Demografiska förändringar och urbanisering skapar utmaningar för den kommunala servicen, kompetensförsörjningen och förutsättningarna för företag i alla delar av programområdet. Det finns även globala utmaningar med miljöproblem, klimatförändringar och påverkan på biologisk mångfald. En inkluderande tillväxt hämmas av sned könsfördelning i näringslivet, sämre sysselsättningsgrad för kvinnor och svårigheter för de som invandrar att komma in på arbetsmarknaden.

Den höga innovationskapaciteten i programområdet visar på goda förutsättningar att möta de här utmaningarna. Innovationskapaciteten är hög i de flesta regioner även om några regioner har en mer blygsam innovationskapacitet. Skillnaderna i innovationskapacitet beror dels på skillnader i hur stora resurser som satsas på forskning och utveckling och dels på skillnader i de regionala innovationssystemen. Här kompletterar regionerna varandra i och med att delar av programområdet har sin styrka i forskning och utveckling (FoU) hos företag medan andra

delar har sin styrka i offentlig FoU. I skillnaderna finns möjligheter att utveckla gränsöverskridande samverkan mellan aktörer i innovationssystemet.

Universitet, högskolor och forskningsinstitutioner i programområdet erbjuder möjligheter i form av kompletterande forskningsmiljöer, specialistkompetens och utbildning. Kompletterande kunskapsmiljöer finns inom bland annat energiforskning, offentlig sektor och välfärd, maritima miljöer samt informations- och kommunikationsteknik (IKT). Universitet, högskolor och forskningsinstitutioner är betydelsefulla aktörer i de regionala innovationssystemen.

Den välutbildade befolkningen i programområdet är en tillgång som stärker möjligheterna för framtida tillväxt. Högre utbildning är en förutsättning för ett innovativt näringsliv med kapacitet att utveckla nya produkter, nya affärsmodeller och nya lösningar. Digitaliseringen i programområdet är hög i ett internationellt perspektiv vilket är en tillgång för att utveckla nya lösningar.

Den ekonomiska tillväxten i programområdet är i ett europeiskt perspektiv hög trots att programområdet på grund av sitt läge i norra delen av Europa har längre transporter till större internationella marknader. I programområdet finns tydliga skillnader i näringslivsstruktur vilket kan vara en möjlighet för breddat näringsliv med en större diversifiering. I Norge är tyngdpunkten på privata tjänstenäringsmedel med lägre specialiseringsgrad och offentliga tjänster medan tillverkningsindustri sysselsätter relativt få. Den svenska delen av programområdet har en relativt stor andel sysselsatta inom tillverkning och utvinning och inom mer specialiserade privata tjänstenäringsmedel. Den svenska delen av programområdet har den relativt sett största utbildningssektorn och andra offentliga tjänstesektorer sysselsätter också många. I den finska delen av programområdet är sysselsättningen mer koncentrerad till jordbruk, skogsbruk, teknologi, tillverkning och i mindre utsträckning koncentrerade till utbildning samt vård och omsorg än de svenska och norska delarna. Mikroföretag är en stor andel av antalet företag (drygt 90 procent) i de ingående länderna men genererar en mindre del av förädlingsvärdet. Dessa små företag erbjuder möjligheter för ökad tillväxt och ökad sysselsättning.

Unika och gemensamma kultur, natur- och kulturarv i området erbjuder möjligheter att utveckla näringar baserade på dessa arv. En ökad näringsverksamhet baserad på kultur, natur- och kulturarv kan ge positiva effekter på turismen.

Klimatförändringarna kommer ge tydliga miljöeffekter på programområdet, med möjliga ekonomiska, sociala och kulturella effekter. Här kan programområdets goda innovationskapacitet vara en drivkraft för miljödriven innovation och tillväxt.

Utvinningen av naturtillgångar innebär påverkan på både miljö och människor. Utifrån programområdets möjligheter för innovation och universitetens starka forskningsområden finns det möjligheter att utveckla gemensamma metoder för att minska den påverkan på omgivningen som kommer från utvinningen.

Infrastrukturen i programområdet är väl utbyggd men viktiga transportlänkar behöver utvecklas för ökad tillgänglighet, framförallt i öst-västlig riktning. Mer utvecklade strategiska transportlänkar i det öst-västliga stråket ger möjlighet för att förbättra den gränsöverskridande rörligheten av människor och gods mellan länderna i området.

1.2 Prioriterade områden inom programmet

Smart specialisering innebär att identifiera unika egenskaper och resurser för olika regioner där varje regions specifika konkurrensfördelar och utvecklingspotential lyfts fram. Det medför

också att man samlar resurserna runt några områden. Alla regioner i programområdet har strategier som anger hur respektive region prioriterar i sitt tillväxtarbete. I strategierna lyfts en rad prioriterade utvecklingsområden fram. Några av dessa områden är lokalt eller regionalt orienterade men i ett flertal kan ett tydligt gränsöverskridande mervärde av samverkan identifieras.

Exempel på prioriterade områden i Botnia-Atlanticaområdet är hållbar energi och miljöteknik, digitala tjänster, skog och trä, havsmiljö, livsmedel, servicebranschen (innefattar såväl offentlig service som annan service, som t ex hur service i glest befolkade områden kan bibehållas), turism, kulturella och kreativa näringar samt säkerhet och räddning.

Energi- och miljöteknik är starka tillväxtområden inom programgeografin, bland annat tack vare den stora tillgången på vattenkraft, skog och vindkraft. Inom programområdet finns kluster inom t ex bioenergi och vindkraft.

Utveckling och implementering av nya produkter och tjänster inom informations- och kommunikationsteknik bidrar till att utveckla tillgängligheten till vård, omsorg och kultur samt bidrar till att stimulera företagande och innovationsutveckling. I programområdet finns kompetenser inom t ex e-hälsa.

Programområdet har stora naturtillgångar i form av skog och en utvecklad industri baserad på skogsråvara. Industrins efterfrågan på teknik- och tjänsteutveckling kan bidra till att stärka konkurrenskraften hos näringslivet. Inom regionen eftersträvas även en position på den internationella marknaden för framtida träbyggnadsteknik och klimatanpassat byggande.

Inom programområdet finns även kompetens kopplad mot havsmiljö och ambitioner att på sikt skapa tätare gränsöverskridande kontakter och en bestående samarbetsplattform kring t ex planeringsfrågor.

Det finns en stark matkultur inom programområdet, genom gränsöverskridande samverkan mellan aktörer inom olika sektorer kan branscher stärkas och regional matproduktion gynnas.

Produkt- och tjänsteutveckling för att utveckla service i mindre samhällen kan bidra till att utvecklingen i de mindre samhällena gynnas. Innovationer kopplade till hälso- och sjukvård är även det ett tillväxtområde med utvecklingspotential. Innovationer inom detta område förväntas bidra till att motverka negativa effekter av den demografiska utvecklingen i regionen.

Inom programområdet finns natur, kultur och historia som tillsammans ger goda möjligheter att skapa produkter och upplevelser av hög kvalitet. Turism och upplevelser är tillväxtområden inom hela geografin och har goda förutsättningar att utvecklas och bidra till ökad konkurrenskraft och sysselsättning i regionen.

Inom programområdet finns gränsöverskridande samarbete inom säkerhet och räddningsfrågor. Genom ökad samverkan och ett breddat partnerskap finns goda förutsättningar för att nya innovativa produkter och tjänster ska utvecklas.

Även kulturella och kreativa näringar är ett område som flera regioner framhåller och mervärden kan uppstå i skärningen mellan kulturella och kreativa näringar och andra sektorer.

2. INSATSOMRÅDEN

2.1 Innovation

Forskning och utveckling prioriteras i regionala utvecklingsstrategier i samtliga regioner inom programområdet. Fokus i strategierna ligger på att stärka kopplingar mellan olika aktörer inom innovationssystemen, d v s de aktörer, nätverk och institutioner som är ömsesidigt beroende av varandra i innovationsprocessen. Dessa aktörer består av näringsliv, universitet/högskolor, offentlig och/eller ideell sektor som är involverade i en komplex väv av formella och informella nätverk. Det är en målsättning att öka samverkan dem emellan. Inom några av regionerna i programområdet finns även fokus på att stärka FoU-verksamheten inom offentlig sektor medan andra prioriterar att stärka aktörernas positioner internationellt.

Förutsättningarna för innovation kan förbättras i programområdet. Med innovation menas en ny vara eller tjänst, en ny process eller metod, ett nytt sätt att organisera verksamhet, en ny marknad eller nya sätt att nå och kommunicera med kunder och användare samt nya kompetenser. Det finns stora skillnader mellan regionerna i huruvida FoU bedrivs inom privat respektive offentlig sektor. Västerbotten är den enda region där en större del av FoU är i offentlig sektor. Nordland har en jämvikt mellan offentliga och privata investeringar medan övriga regioner har högst koncentration av FoU inom företagssektorn. Även om delar av programområdet har en större del privat än offentlig FoU är andelen av förädlingsvärdet som går till FoU hos företag fortfarande låg. De olikheter som finns i innovationskapacitet innebär gränsöverskridande mervärden där regioner med sämre innovationskapacitet kan lära av övriga regioner samtidigt som de regioner som är innovationsledare ytterligare kan stärka sin innovationskapacitet inom fler områden. Dessutom kan en större kritisk massa uppnås inom mer specialiserade områden där forskningsmiljöerna är små. Genom samverkan blir det möjligt att bygga mer konkurrenskraftiga forskningsmiljöer.

Syftet med att välja detta insatsområde är att stärka programområdets innovationskapacitet och konkurrenskraft inom programmets prioriterade områden. Detta ska ske genom skapande av kompetenscentra. Ett kompetenscentrum kan vara en del av ett innovationssystem men behöver inte innefatta alla delar av innovationssystemet. Inom ett gränsöverskridande kompetenscentrum ska strävan mot etablering av långsiktiga strukturer finnas. Ett kompetenscentrum ska vara en mötesplats mellan forskningsinstitutioner, näringsliv och offentlig sektor. Det är inte nödvändigt att ett kompetenscentrum består av alla aktörer i ett initialt skede, det ska dock tydligt framgå hur målgruppen (näringsliv eller offentlig verksamhet) ska kunna ta del av effekterna.

Det finns idag en rad universitetssamarbeten i regionerna som har förutsättningar att utvecklas till kompetenscentra. För en fungerande kunskapsöverföring behövs strukturer för sammanförande av kompetens och kunskap inom relevanta områden. Detta kan ske genom gränsöverskridande samverkan och tillskapande av fysiska och virtuella mötesplatser mellan forskningsinstitut, offentlig sektor och näringsliv. Dessutom finns redan idag ett antal utvecklade kompetenscentrum, exempelvis inom inomhusmiljöer, åldringsvård, IKT och samhällsvetenskapliga studier. En målsättning för programområdet bör vara att utveckla befintliga samarbeten och bygga nya långsiktigt hållbara strukturer för innovationsutveckling.

Samarbetet mellan näringsliv och den akademiska världen är relativt begränsat i programområdet. Med anledning av en allt tuffare konkurrenssituation är det viktigt för näringslivets utveckling att företagen i programområdet satsar mer på forskning och utveckling för att minska sårbarheten i framtiden. I detta sammanhang är det också viktigt att betona betydelsen av att ta tillvara alla tillgängliga kompetenser då det är känt att majoriteten

av dem som forskar är män och särskilt hög är andelen inom områden med större närhet till kommersialisering såsom teknik och naturvetenskap.

Insatser inom programmet bör vara inriktade på att tillvarata innovationskraften hos olika grupper. Alltför heterogena grupper har en negativ effekt på innovationsutvecklingen. Dessutom skiljer sig möjligheterna att få tillgång till finansiering mellan grupper, där de med utländsk bakgrund har svårast att attrahera kapital.

Programområdet är präglad av en stor offentlig sektor och en ökad innovationsförmåga inom denna har således en avgörande betydelse för möjligheterna till utveckling av hållbara produkter och tjänster för en ökad tillväxt och samhällsnytta. Med en könssegregerad arbetsmarknad i programområdet där kvinnor t ex i större utsträckning arbetar inom offentlig sektor, krävs ett särskilt fokus på att uppnå jämnare könsfördelning då det är känt att sannolikheten för innovation är näst intill dubbelt så hög i organisationer med jämn representation. Den offentliga sektorn kan agera som drivkraft för både utveckling och användning av innovationer genom att skapa ett innovativt samhällsklimat, där regelverk och styrmedel kan användas för att premiera nytänkande och utveckling, även i näringslivet.

Regionerna delar flera gemensamma utmaningar, däribland klimatförändringar och påverkan på den gemensamma miljön. Andra gemensamma utmaningar är de demografiska förändringar som programområdet står inför med en åldrande befolkning och vikande befolkningsunderlag i befolkningsmässigt små kommuner. Med de demografiska utmaningar som Botnia-Atlanticaområdet står inför finns anledning att stimulera utveckling av innovativa offentliga tjänster. Offentlig verksamhet kan bidra till utvecklingen av lösningar på egna problem och på de stora samhällsutmaningarna. En viktig förutsättning är att offentliga aktörer utvecklar ett närmare samarbete med näringslivet samt med forskare och akademiska miljöer.

En möjlighet för programområdet att stärka innovation och forskning i små- och medelstora företag är genom att kommuner och andra offentliga aktörer deltar i gränsöverskridande samarbeten för att hitta innovativa lösningar för att möta de demografiska utmaningarna. Genom gränsöverskridande samverkan mellan offentliga aktörer kring gemensamma utmaningar kan en efterfrågan på innovativa lösningar skapas.

I programområdet finns förutsättningar för miljödriven utveckling som tar avstamp i tillgången på råvaror och en högutbildad befolkning. Genom att utveckla innovativa lösningar inom alla prioriterade utvecklingsområden skapas möjligheter för stärkt konkurrenskraft när den internationella efterfrågan på klimatsmarta och miljöanpassade produkter väntas öka.

Sammantaget finns potentiella mervärden i att främja strukturer för gränsöverskridande kunskapsöverföring, mervärden i att utveckla samarbeten mellan de kunskapsbärande organisationerna och näringslivet samt mervärden i att öka kapaciteten hos offentliga aktörer att implementera innovativa lösningar för de demografiska och miljömässiga utmaningar som programområdet står inför.

För insatsområdet gäller särskilt att projekt som kan påvisa förankring hos forskningsinstitutioner, näringsliv samt offentlig sektor kommer att prioriteras framför projekt med lägre grad av samverkan.

Inom insatsområdet prioriteras insatser inom områdena hållbar energi och miljöteknik, digitala tjänster, skog och trä, havsmiljö, livsmedel, servicebranschen (innefattar såväl offentlig service som annan service, som t ex hur service i glest befolkade områden kan bibehållas), turism, kulturella och kreativa näringar samt säkerhet och räddning.

2.1.1 Specifikt mål 1: Utvecklade långsiktigt hållbara kompetenscentra

För den långsiktiga utvecklingen i programområdet och för att möta snabba samhällsförändringar samt öka den globala konkurrenskraften är programområdets innovationsförmåga av vikt. En viktig förutsättning för att uppnå en god innovationsförmåga är starka forsknings- och innovationsstrukturer.

Programmet kan bidra till att skapa långsiktigt hållbara strukturer för innovation genom en utvecklad samverkan kring de prioriterade utvecklingsområdena inom programområdet. En ökad samverkan i programområdet ger tillgång till en större kritisk massa med fler aktörer. Genom att samla gränsöverskridande forskningssamarbeten i kompetenscentra skapas möjligheter för hållbar utveckling inom områden där respektive region inte skulle nå lika långt på egen hand.

Programmet ska bidra till fler kompetenscentra där t ex. universitet/forskningsinstitut, näringsliv, myndigheter och det omgivande samhället kan mötas i virtuella och fysiska noder för att bli internationellt konkurrenskraftiga inom sitt område. Nya samarbeten över bransch- och sektorsgränser ska främjas.

Möjligheten att ta del av de system och miljöer som främjar innovation är mer begränsade i områden där kommunikationerna är otillfredsställande. Denna utmaning kan bemötas med hjälp av virtuella kompetenscentra, vilket möjliggör en mer distansoberoende samverkan mellan aktörer och kan kompensera för de nackdelar som följer av de långa avstånden.

Önskvärda resultat:

- *Konkurrenskraftiga innovationsmiljöer*
- *Långsiktigt hållbara strukturer för innovation*

Programmets medel kan användas för att initiera, bygga upp och utveckla virtuella kompetenscentra för att samla och förädla kunskap gränsöverskridande. Verksamheten inom ett kompetenscentrum ska fokusera på en eller ett fåtal discipliner. Ambitionen med ett kompetenscentrum är att verksamheten ska pågå under projekttiden och ha en överlevnad efter projektets slut.

Exempel på åtgärder som kan stödjas inom programmet:

- *Samverkan mellan t ex forskningsinstitutioner, näringsliv och/eller offentlig sektor för tillskapande av långsiktigt hållbara gränsöverskridande nätverk och/eller kluster*
- *Skapa arenor och verktyg som stöttar innovationsprocesser och ömsesidigt lärande*
- *Utveckling av fysiska och virtuella mötesplatser som ger förutsättningar för utveckling av innovativa lösningar i produkt-, tjänste- och metodutveckling.*

Stödmottagare kan till exempel vara universitet, högskolor och forskningsinstitutioner, näringslivets organisationer och offentliga verksamheter.

Målgruppen är universitet, högskolor och forskningsinstitutioner, näringslivet och offentliga verksamheter.

Indikatorer som kommer att följas upp i projekten:

- *Antal forskningsinstitut som deltar i gränsöverskridande kompetenscentrum*
- *Antal företag som deltar i gränsöverskridande kompetenscentrum*

- *Antal offentliga organisationer (exklusive forskningsinstitut) som gränsöverskridande kompetenscentrum*

2.1.2 Specifikt mål 2: Ökad tillämpning av innovativa lösningar

Parallellt med stärkta innovationsstrukturer riktar programmet in sig på insatser för att stimulera ett mer innovativt näringsliv och en ökad tillämpning av innovativa lösningar.

En utmaning inom programområdet är den låga kommersialiseringsgraden av forskning och därför finns ett behov av att stödja FoU-investeringar i näringslivet. Programmet ska stödja samarbeten och processer som leder till ökad kommersialisering av innovationer, detta kan ske i nära samverkan med offentlig sektor och/eller näringslivet och dess behov. Insatserna ska bidra till ett ökat nyttiggörande av forskningens resultat, idéer och kunskap i företag och i offentlig verksamhet.

Ett sätt att öka tillämpningen av innovativa lösningar är att stärka offentlig sektor i sin förmåga att efterfråga och utveckla sådana lösningar. Det handlar dels om att offentliga tjänster i sig ska vara innovativa, dels om att offentlig verksamhet aktivt ska delta i att finna innovativa lösningar på utmaningarna. Det finns en stor potential i utveckling av denna sektor som innovationsdrivare. Den offentliga verksamheten kan sätta politiska mål, påverka utformningen av standarder, göra offentliga data tillgängliga, utforma upphandlingsprocesser så att de öppnar för nya lösningar, genomföra innovationsupphandlingar eller utforma processer för samhällsplanering som främjar nya lösningar inom exempelvis hälso- och sjukvård.

Önskvärda resultat:

- *Nya innovativa lösningar (t ex produkter, tjänster och metoder) har prövats och fungerande lösningar har implementerats*
- *Utvecklad konkurrenskraft hos näringslivet i programområdet*
- *En ökad grad av kommersialisering av innovationer*

Exempel på åtgärder som kan stödjas inom programmet:

- *Främja efterfrågan och tillhandahållande av nya lösningar för privat och offentlig service, t ex genom att stimulera den offentliga sektorns arbete med innovativa processer.*
- *Samverkan för att utveckla nya produkter och tjänster.*
- *Aktiviteter som bidrar till ett ökat nyttiggörande av forskningens resultat, idéer och kunskap i företag/organisationer.*

Stödmottagare kan till exempel vara universitet, högskolor och forskningsinstitutioner, näringslivets organisationer och offentliga verksamheter.

Målgruppen är universitet, högskolor och forskningsinstitutioner, företag, näringslivets organisationer och offentliga verksamheter.

Indikatorer som kommer att följas upp i projekten:

- *Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter*
- *Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter*
- *Antal produkter, tjänster eller metoder som utvecklats i projekten*
- *Antal deltagande företag och organisationer som introducerar nya produkter eller tjänster*

2.2 Insatsområde Näringsliv

Internationalisering genom t ex ökad export ses som en väg för ökad tillväxt inom SMF medan kunskapshöjande insatser är en annan. Ökat fokus på digitala tjänster och affärsmodeller lyfts också som ett sätt att öka konkurrenskraften hos SMF. Socialt företagande kan vara en möjlighet för att ta tillvara på de utvecklingsmöjligheter som finns i den ideella sektorn samtidigt som det skulle kunna öka möjligheten för kvinnor och män som står långt ifrån arbetsmarknaden att inkluderas. Sysselsättningsgraden för personer med ursprung i ett annat land är genomgående lägre än för de som är födda i respektive land. Att involvera en mångfald av människor (kön, etnicitet etc.) ger vidgade referensramar och bidrar till ett kreativt klimat vilket också kan ge ökade möjligheter att nå nya marknader och bredda rekryteringsunderlaget.

En viktig del i Europa 2020 strategin är att förbättra SMF:s konkurrenskraft. Främjande av konkurrenskraften i det stora antalet mindre företag i programområdet skulle kunna ge betydande effekter för sysselsättning och ekonomisk tillväxt. De små och medelstora företagens konkurrenskraft kan stärkas genom gränsöverskridande samverkan som tar utgångspunkt i de skillnader och likheter i näringslivsstruktur som finns mellan regionerna i programområdet. Samverkan mellan företag förbättrar dessas förutsättningar att öka sin omsättning, innovationskapacitet samt företagens möjligheter att agera på en större marknad. En ökad samverkan ger dessutom tillgång till internationella kontakter och erfarenhetsutbyten med företag med liknande eller kompletterande kompetenser.

I programområdet råder skillnader mellan länderna i graden av internationalisering hos de små och medelstora företagen. En ökad gränsöverskridande handel och samverkan skulle bidra till tillväxt hos företagen i regionen, men en ökad samverkan i programområdet ger också kritisk massa och förutsättningar att bygga gemensamma strukturer som hjälper mindre företag att nå ut på internationella marknader runt Östersjön, kontinentala Europa och övriga världen. Detta kan även ge möjlighet att uppnå kritisk massa inom smala specialiseringsområden.

Samverkan mellan företag i programområdet är inte så utvecklad som den skulle kunna vara. Språkbarriärer, kulturella skillnader och bristfälliga kommunikationer i området är faktorer som hindrar utvecklingen och därför krävs riktade insatser för att stimulera samverkan och överkomma de hinder som finns.

Tydliga skillnader i näringslivsstruktur finns i programområdet bland annat i tonvikt i tjänstenäring respektive varuproducerande näringar. Här finns utrymme för utvecklade samarbeten mellan regionerna i programområdet. Samverkan gör det möjligt att få tillgång till kompletterande kompetenser för en utveckling mot näringar med en högre

specialiseringsgrad, vilket blir allt mer betydelsefullt i övergången mot en kunskapsbaserad ekonomi. Några av regionerna har en tonvikt mot offentlig sektor där det kan finnas utrymme för ökade möjligheter att nyttja offentlig sektor som drivkraft för utveckling av ett innovativt och hållbart näringsliv.

Sammantaget finns i programområdet gränsöverskridande mervärden och en utvecklingspotential i att stärka SMF:s förmåga att samverka inom programområdet och därigenom växa såväl lokalt, regionalt samt på internationella marknader.

Inom insatsområdet prioriteras insatser inom områdena hållbar energi och miljöteknik, digitala tjänster, skog och trä, havsmiljö, livsmedel, servicebranschen (innefattar såväl offentlig service som annan service, som t ex hur service i glest befolkade områden kan bibehållas), turism, kulturella och kreativa näringar samt säkerhet och räddning.

2.2.1 Specifikt mål: Ökad kapacitet för gränsöverskridande affärssamarbeten

Samarbete över gränserna kan erbjuda näringslivet i programområdet möjligheter att hitta synergier och kompletterande kompetenser i och med den diversifierade näringslivsstrukturen i programområdet. Genom att utveckla metoder och modeller samt nya affärsupplägg kan en ökad kapacitet för gränsöverskridande affärssamarbeten uppnås.

En gemensam utmaning i programområdet är att öka kompetensen i mindre företag att kunna utveckla metoder och affärsmodeller för nya marknader. Det finns även potential för att utveckla handeln mellan länderna. Trots närheten finns transportsvårigheter, språkliga och företagskulturella skillnader mellan länderna. Här behövs insatser för att bygga kontinuerliga affärskontakter men också hjälp med att hitta vägar ut mot nya marknader. Den nya tekniken och användande av nya affärsmodeller kan vara särskilt betydelsefulla för att överbrygga kommunikationssvårigheter i programområdet.

SMF är oftare verksamma på närmarknaden, vilken kan vara relativt liten. En konsekvens av detta blir brist på kritisk massa, svag innovationskapacitet och förmåga att ta till sig ny teknik. En ökad kapacitet för gränsöverskridande samverkan kan bidra till att övervinna dessa utmaningar och främja tillväxt i företagen.

En långsiktig positiv utveckling av programområdet kräver att de små och medelstora företagen som utgör basen i programområdets näringsliv stärks. Diversifiering av näringslivet och utveckling av hållbara produkter och tjänster är en förutsättning för en långsiktig ekonomisk tillväxt. Näringslivets konkurrenskraft stärks genom erfarenhetsutbyte, samverkan, handel och internationella kontakter i programområdet.

Önskvärda resultat:

- *Ökad konkurrenskraft för företag i programområdet genom utvecklade samarbeten*
- *Utökade kontakter inom näringslivet inom programområdet*

Exempel på åtgärder som kan stödjas inom programmet är:

- *Aktiviteter för rådgivning och kunskapsuppbyggnad för SMF om internationalisering*
- *Aktiviteter för att sammanföra företag med kompletterande kompetenser för att stimulera innovationsförmåga i företagen*

- *Aktiviteter för att utveckla metoder och affärsmodeller för gränsöverskridande samverkan*
- *Aktiviteter för att utveckla handeln mellan länderna i programområdet och på externa marknader samt överbrygga svårigheter i gränsöverskridande affärssamarbeten*
- *Gemensamma marknadsaktiviteter såsom t ex kartläggning*

Stödmottagare kan till exempel vara näringslivets organisationer och offentliga verksamheter. Målgruppen är företag och konsumenter.

Indikatorer som kommer att följas upp i projekten:

- *Antal företag som får icke-finansiellt stöd*
- *Antal företag som får finansiellt stöd/bidrag*

2.3 Insatsområde Miljö

Programmet prioriterar utvecklandet av natur- och kulturarv som ett led i att öka regionernas attraktionskraft för boende och besökare. Hållbart företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurserna i regionerna ses som önskvärt.

Natur- eller kulturarv avser unika kultur- eller naturhistoriska miljöer som vittnar om människans eller jordens historia. För att dessa miljöer ska kunna överföras från generation till generation är det viktigt att skydda dem mot förfall och förstörelse men också att tillgängliggöra dem för fler.

Kulturarvet är inte konstant utan förändras hela tiden och det omfattar både materiella och immateriella uttryck. Det kan handla om traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturlandskap som överförs från generation till generation. Kulturarvet skapas och omskapas hela tiden och detta genererar behov av att ge nya uttryck plats i det offentliga rummet, exempelvis kulturarv som kommer med människor från andra delar av världen. Det kulturarv som kommer från marginaliserade grupper ges mindre utrymme i det offentliga rummet och det offentliga samtalet. Kvinnors arbete och hantverk har historiskt getts lägre status.

Alla tre länderna i Botnia-Atlanticaområdet har världsarv utsedda av UNESCO. I programområdet finns kulturarvet Vegaskärgården i Norge och det gränsöverskridande naturarvet Höga kusten/Kvarken skärgård som finns på svenska och finska sidan om Bottniska viken. Världsarven är en tillgång för Botnia-Atlanticaområdet och genom att öka kunskap och kännedom om det världsunika med dessa bidrar detta till att öka programområdets attraktivitet. Både i relation till världsarven men också i relation till övriga unika natur- och kulturarv i programområdet finns förutsättningar för gemensam utveckling, ett ökat tillgängliggörande och ett kommersiellt utbyte.

Under föregående programperiod har samarbetsprojekt med koppling mot natur- och kulturarv genomförts. Dessa kan delas in i två typer av verksamheter: metodutveckling för bevarande av fornlämningar samt att koppla ihop världsarven inom programmet.

Programområdet har en geografi som omfattar bland annat skärgård och fjällområden samt samhällen med lång historia. Det produktiva nyttjandet av naturtillgångar öppnar upp möjligheter för ekonomisk tillväxt men har på samma gång även negativa effekter på dessa tillgångar och på den biologiska mångfalden vilket även ger sociala konsekvenser i berörda samhällen. I programområdet finns skyddsvärda naturmiljöer, skyddet av dessa har olika inriktning i de olika regionerna och tar sin utgångspunkt i olika aspekter. De norska områdena har ett naturskydd med fokus på att bevara ekosystem och samtidigt ge möjlighet till rekreation och hållbar näringslivsutveckling medan man i Sverige har fokus på att skydda vildmarken. I de skogsbeklädda delarna av det svenska inlandet finns det spridda naturreservat och i den finska delen av programområdet finns ett stort antal skyddade naturmiljöer längs kusten och i inlandet.

Tydligaste gränsöverskridande mervärden finns i de gemensamma naturresurserna, framförallt Bottniska viken men även fjällkedjan som sammanbinder Sverige och Norge. Dessa mervärden kan realiseras genom att säkerställa skyddet för de gemensamma naturresurserna, bland annat genom att använda de kunskapsresurser som finns hos olika aktörer. Det kan även finnas effektiviserings- och samordningsvinster i att samverka över landsgränser.

I programområdet finns en betydande kunskapsbas kring kartläggning av hav, vatten och havsbotten samt åtgärder för att förbättra eller skydda miljön. Flera projekt med inriktning mot frågorna har också bedrivits, vilka har bidragit till att bygga upp och stärka det regionala kompetenskapitalet inom temat¹. Behov att komplettera och vidareutveckla tidigare genomförda insatser finns.

Sammantaget finns potentiella mervärden i att utveckla natur- och kulturarv på ett hållbart sätt och dels i att skydda den biologiska mångfalden i programområdet.

Inom insatsområdet prioriteras insatser inom områdena hållbar energi och miljöteknik, digitala tjänster, skog och trä, havsmiljö, turism, kulturella och kreativa näringar samt säkerhet och räddning.

2.3.1 Specifikt mål 1: Ett ökat hållbart nyttjande av natur- och kulturarv

Programområdet har en unik miljö och unika natur- och kulturarv som måste hanteras på ett hållbart sätt. Vissa av dessa är också gränsöverskridande.

Det finns gemensamma intressen inom programområdet för främjande och hållbar utveckling av natur- och kulturarv. Genom samverkan över gränserna kan en kunskapsöverföring äga rum som till exempel kan leda till utveckling av nya och redan beprövade metoder att tillgängliggöra natur- och kulturarv..

För att skapa en ökad förståelse för natur- och kulturarvet behöver dessa vidareutvecklas och tillgängliggöras för fler. De natur- och kulturarv som finns i programområdet kan nyttjas för att öka områdets attraktivitet och företagande samt turism baserat på dessa resurser. Genom fortsatt utveckling av natur- och kulturarvet erbjuds fler att ta del av det och engagemanget för fortsatt skydd och utveckling kan därmed stärkas.

¹ Det mer övergripande projektet Plan Bothnia, som medfinansieras av Europeiska havs- och fiskerifonden, är ett exempel på ett planeringsverktyg som kan bidra till fortsatt utveckling på området.

Det finns även potential till utveckling genom tvärsektoriellt samarbete inom området, exempelvis genom att koppla ihop utvecklingen av natur- och kulturarvet med IKT.

Önskvärda resultat:

- *Fler tar del av kultur, natur- och kulturarv på ett hållbart sätt*
- *Fler turistföretag och turistprodukter som baseras på programområdets natur- och kulturarv*
- *Ett utvecklat arbete för bevarande av natur- och kulturarv*

Exempel på åtgärder som kan stödjas inom programmet är:

- *Gemensamt utvecklande av världsarven i Botnia-Atlanticaområdet samt potentiella världsarvsobjekt*
- *Framtagning av metoder för vidareutveckling, tillgängliggörande och bevarande av natur- och kulturarv*
- *Insatser som främjar samarbeten för att utveckla natur- och kulturarv till attraktiva besöksmål, exempelvis genom innovativa digitala lösningar*
- *Projekt som utvecklar geografiska naturområden och kulturarv för ett hållbart friluftsliv och som hållbara destinationer*
- *Utveckling av ett hållbart kommersiellt utbyte baserat på natur- och kulturarvet*

Stödmottagare kan till exempel vara universitet, högskolor och forskningsinstitutioner, offentliga organisationer och näringslivets organisationer.

Målgrupp är företag, allmänhet och organisationer som förvaltar eller ansvarar för natur- och kulturarv och andra intressenter.

Indikatorer som kommer att följas upp i projekten:

- *Antal organisationer/företag som deltag i gränsöverskridande samarbeten för att bevara/utveckla natur- och kulturarv*

2.3.2 Specifikt mål 2: En ökad beredskap att hantera miljöutmaningar i havs-, kust- och fjällområdena samt till havet rinnande vattendrag

För att bevara naturtillgångarna för framtida generationer behövs insatser som ökar vår förståelse om biologisk mångfald och ekosystemtjänster, som främjar ett återställande efter negativa påverkan samt insatser som verkar förebyggande. Grön infrastruktur som bygger på skydd, bibehållande och återskapandet av naturen, är ett verktyg för att uppnå positiva ekologiska, ekonomiska och sociala effekter. Samverkan över gränserna behöver stärkas då en gemensam beredskap är en förutsättning för att minska sårbarheten i befintliga ekosystem och hantera framtida miljöutmaningar.

I regionen finns gemensamma miljö- och naturresurser som kräver gemensamma åtaganden. Genom gränsöverskridande samverkan kan ökad kapacitet för kunskapsuppbyggnad, inventering, metodutveckling och samarbete kring förebyggande av olyckor uppnås.

Vidare finns samverkansmöjligheter kopplade till exempelvis näringsverksamhet som har påverkan på miljön.

Önskvärda resultat:

- *Fler områden i havs-, kust- och fjällområdena samt till havet rinnande vattendrag har utvecklats, fått bättre skydd och/eller förvaltning*

Programmets medel kan användas för att förbättra skyddet av miljön i programområdets havs-, kust- och fjällområden. Medel kan också användas för åtgärder för att förbättra kvaliteten i vattendrag som rinner ut i havet.

Exempel på åtgärder som kan stödjas inom programmet är:

- *Samarbete kring nya metoder för bevarande och utvecklande av naturmiljöer.*
- *Samarbete för kunskapsuppbyggnad, inventering och metodutveckling.*
- *Samarbete för att förebygga olyckor och för att minska miljöpåverkan efter olyckor.*
- *Samarbete för att minska effekter av t ex ras, översvämningar och andra katastrofer.*

Stödmottagare kan till exempel vara universitet, högskolor och forskningsinstitutioner, offentliga myndigheter och organisationer för naturskydd.

Målgrupp är offentliga organisationer och allmänheten.

Indikatorer som kommer att följas upp i projekten:

- *Gränsöverskridande lösningar och/eller metoder för bevarande av programområdets naturmiljöer*

2.4 Insatsområde Transport

Regionerna prioriterar i sina utvecklingsstrategier en stärkt samverkan kring strategisk planering, utveckling av handlingsplaner för ökad samordning kring transporter av gods och människor.

Utveckling av transportlänkarna i öst-västlig riktning är en förutsättning för gränsöverskridande samverkan inom områden såsom näringsliv, besöksnäring och sjukvård. En sådan utveckling skulle även kunna förbättra möjligheterna för hållbara transporter i norra Skandinavien.

Inom transportsektorn, särskilt inom godstransporter och logistik, är arbetsmarknaden könssegregerad. Transportsystemet nyttjas dessutom olika av män och kvinnor. Skillnaderna syns i antal resor, resornas längd, tiden som läggs på att förflytta sig och i valet av färdmedel. Grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar är i större utsträckning beroende av kollektiva färdmedel än andra grupper. För att främja jämställdhet, lika möjligheter och icke-diskriminering strävar programmet efter att utveckla kommunikationslösningar som är användbara för en mångfald av människor.

Inom programområdet finns en transportlänk som sträcker sig från den norska atlantkusten genom norra Sverige och Finland vidare österut. Denna är dock i behov av att utvecklas. Utbytet mellan länderna i programområdet skulle främjas av en stärkt öst-västlig förbindelse, inklusive en utveckling av transportlogistiken och samverkan mellan olika aktörer på

transportmarknaden. För det gränsöverskridande samarbetet är det viktigt att olika kommunikationsformer kan kombineras så att smidiga och snabba förbindelselänkar uppstår.

Kvarkenförbindelsen som också uppmärksammas av EU-kommissionen som en viktig länk till Bottniska korridoren, är den enda reguljära transportlänken för passagerare och gods över Bottniska viken. Förbindelsen är sårbar eftersom underlaget är litet och trafikförhållandena under vintrarna kan vara svåra vilket medför risk för bristande kontinuitet. Färjeförbindelsen är även viktig ur ett miljöperspektiv. Många transportörer väljer lastbil via omvägen förbi Haparanda, vilket innebär en belastning på vägnät och miljön. Trafiken över Kvarken kan ha stor betydelse även för den norska delen av programområdet och dess industri främst fiskeindustrin med marknader österut.

För övergång till hållbara transporter för både gods och människor behövs en minskning av beroendet av fossila bränslen i transportsektorn, effektivare logistik och effektivare fordon. Stärks Kvarkenförbindelsen så att resorna landsvägen mellan Sverige och Finland kan minskas vore detta positivt då utsläppen minskas.

Avseende vägnätet finns det förbindelser både i nord-sydlig och i öst-västlig riktning. De enda trafiklederna över gränserna är de tre vägarna över den norsk-svenska gränsen i fjällen samt färjan mellan Vasa och Umeå. E12, som nyligen definierats som en del av det övergripande europeiska transportnätet TEN-T, går genom Botnia-Atlanticaområdet och binder samman de tre länderna via noderna Vasa, Umeå och Mo i Rana. Vägnätet genom det svenska inlandet lider av kvalitetsbrister. Vägförbindelserna mellan Norge och Sverige är sårbara, särskilt under vintertid.

Alla flygförbindelser mellan länderna i programområdet sker via Helsingfors, Stockholm och Oslo eftersom direkta flygförbindelser saknas mellan destinationer inom programområdet. I den norska delen av programområdet finns det ett större antal flygplatser med reguljära flygförbindelser där flygplatsen i Bodö är en regional hubb. I den svenska delen av programområdet är det färre flygplatser med längre avstånd mellan dem. I de finska regionerna finns två flygplatser med reguljära flygförbindelser.

Försök har gjorts att upprätta reguljär flygtrafik inom programområdet men de har blivit kortvariga. Flygförbindelsen mellan Vasa och Stockholm kan dock användas med anslutning till svenskt inrikesflyg till flygplatser i Västerbottens och Västernorrlands län. Flygplatsen i Hemavan betjänar också norska resenärer från Helgeland.

Satsningar för att främja de öst-västliga kommunikationerna inom programområdet bidrar till att främja tillgängligheten inom EU. Målet är att stråket genom Botnia-Atlanticaområdet ska utvecklas till ett ekonomiskt, miljövänligt och effektivt transportalternativ för regionerna i Finland, Norge och Sverige och därigenom skapa förutsättningar för fortsatta transporter vidare till exempelvis Ryssland samt EU.

Verksamheter under föregående programperiod som har anknytning till detta insatsområde har i huvudsak handlat om vidareutveckling av trafikkorridorer, förstudier för eventuella nya kommunikationsmöjligheter samt datatrafik. Det är av stor vikt att erfarenheter från tidigare gjorda satsningar tas tillvara.

Programmet kan finansiera planering och strategiska underlag för att underlätta samt samordna gods- och passagerartransporter i TEN-T-nätet.

I den svenska transportplanen för 2014-2025 pekar regeringen ut åtgärder som kan ha betydelse för Botnia-Atlanticaområdet, bland annat en mötesstation på sträckan Hällnäs-Storuman samt mötesstationer och dubbelspår på Ostkustbanan mellan Sundsvall och Gävle. I det finska åtgärdsprogrammet till 2022 prioriteras bland annat E12-vägen mellan Tammerfors och Vasa.

I Norges nationella transportplan för 2014-2023 planeras i norra Norge en uppgradering av E6 i Helgeland, vilket kommer att medföra god vägstandard söder om Saltfjället. I Nordland och Troms fylken kommer förbättringar att ske vid nyckelpassager över fjällen.

De insatser som genomförs inom insatsområdet Transport stödjer de prioriterade områdena hållbar energi och miljöteknik, digitala tjänster, skog och trä, havsmiljö, livsmedel, servicebranschen, turism, kulturella och kreativa näringar samt säkerhet och räddning. Detta sker indirekt, genom att till exempel turism och service drar fördelar av resultaten av framtagna strategier kring hållbara öst-västliga kommunikationer.

2.4.1 Specifikt mål: Ökat antal strategier kring hållbara öst-västliga transportlänkar

Fungerande kommunikationer mellan länderna är en av förutsättningarna för att det gränsöverskridande samarbetet ska kunna upprätthållas. Sårbara kommunikationer riskerar minska tilltron till möjligheterna att på ett smidigt sätt kunna genomföra gränsöverskridande utbyte och handel då resorna kan bli långa, dyra och försvåras av väderförhållanden.

Förbindelser mellan länderna har betydelse för utbytet mellan människor och företag i programområdet. Goda kommunikationer är även en grundförutsättning för samarbeten inom forskning, högre utbildning och turism. Bättre koordinerade förbindelselänkar kan också bidra till att transportlösningarna i programområdet blir mer miljöanpassade.

Det finns en befintlig transport- och logistikkorridor inom Botnia-Atlanticaområde som sammanbinder Norge, Sverige och Finland. Investeringar har gjorts i infrastruktur, såsom terminaler och hamnar, vilket resulterat i tillgång till intermodala transporter och moderna godslösningar. Dessa investeringar stimulerar tillväxt inom handel och industri. Ytterligare insatser behövs dock för att skapa attraktiva och hållbara transportlösningar jämte de som hittills gjorts.

Programmet kan bidra till att stimulera samverkan som syftar till att utreda, underlätta och påverka förhållandena gällande kommunikationer mellan länderna i syfte att skapa gemensamma målsättningar och strategier kring en öst-västlig transport och logistikkorridor. Inom programmet kan inte investeringar göras, större insatser görs istället nationellt eller av privata aktörer. Programmet bidrar därmed indirekt till konkreta infrastrukturens satsningar genom att stödja förberedelser och genomförande av infrastrukturprojekt.

Önskvärda resultat:

- *Bättre förutsättningar för ett ökat utbyte mellan länderna i programområdet*

Exempel på åtgärder som kan stödjas inom programmet är:

- *Aktiviteter för att ta fram relevanta underlag för förbättrade hållbara öst-västliga kommunikationer exempelvis planer och strategier för anslutning till TEN-T-nätverk såsom havens motorvägar (Motorways of the Sea), planer och strategier för hållbara*

multimodala lösningar för godstransporter samt planer och strategier för att reducera tekniska och organisatoriska flaskhalsar.

- *Samarbete för att möjliggöra smidiga och hållbara förbindelselänkar för persontransport.*

Stödmottagare kan till exempel vara myndigheter, offentliga aktörer och näringslivets organisationer.

Målgrupp är myndigheter, offentliga aktörer och näringslivets organisationer.

Indikatorer som kommer att följas upp i projekten:

- *Antal personer som tar del av transportstrategier genom projektens informationstillfällen*

3. FINANSIERINGSMÖJLIGHETER

Medfinansieringsgraden för EU-medlen i programmet är 60 procent för samtliga insatsområden. För norska stödmottagare är medfinansieringsgraden 50%. Nationell medfinansiering av programmets insatser är en viktig princip, inte minst som en kvalitetssäkring och en garanti för att det finns ett ägandeskap och engagemang lokalt och regionalt för programmets prioriteringar. Inom alla insatsområden kan både offentliga och privata medel växla upp EU-medel.

Den norska finansieringen är uppdelad i statliga medel, här kallade IR-medel, samt regional medfinansiering. IR-medlen kan täcka upp till 50 % av projektens kostnader. Nordland fylke ansvarar både för IR-medlen och delar av den regionala medfinansieringen. Norsk medfinansiering kommer också från andra offentliga organisationer och/eller i form av privata medel som också kan växla upp IR-medel.

Programmets medel per insatsområde:

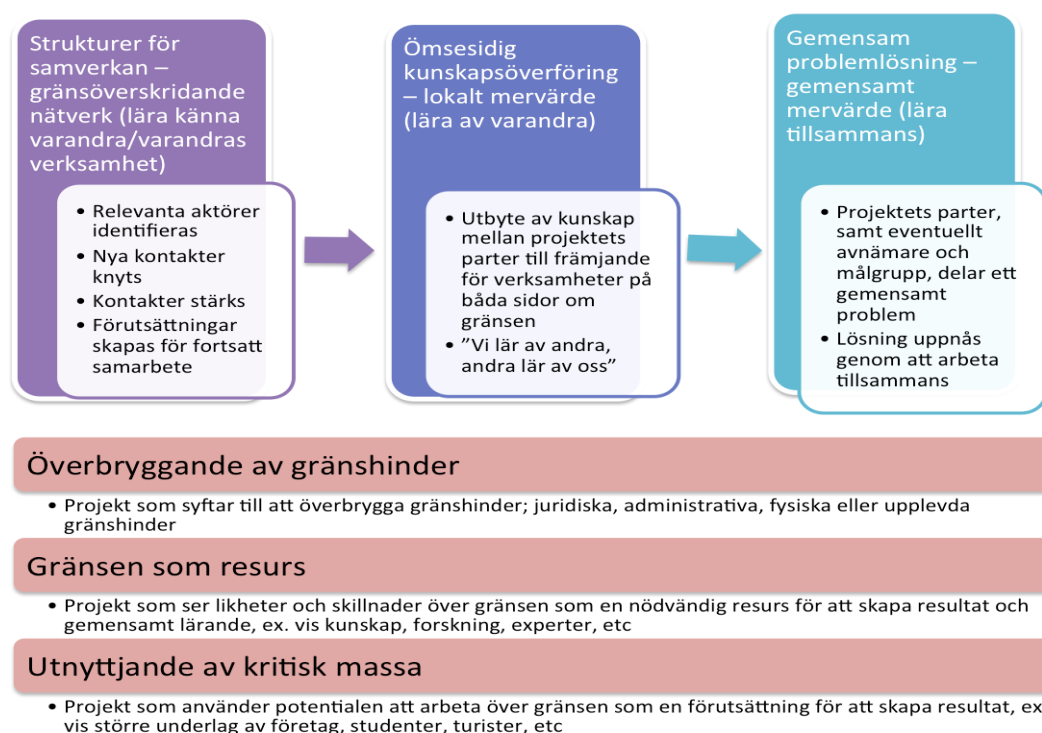
Insatsområde	EU-medel	Nationell medfinansiering	Summa finansiering (EU+ SV/FI)	Norsk finansiering (IR+medfinansiering)
Innovation	15 533 769	10 355 846	25 889 615	2 583 180
Näringsliv	6 176 851	4 117 901	10 294 752	1 027 229
Miljö	9 900 326	6 600 217	16 500 543	1 646 588
Transport	2 543 409	1 695 606	4 239 015	422 977
SUMMA	34 154 355	22 769 570	56 923 925	5 679 974

4. UNDER PROJEKTPLANERINGEN, KLARGÖR DÅ DETTA

Projektansökningar kommer att prövas mot ett antal principer för projekturval som är generella för alla projekt. Det är därför viktigt att beakta dessa redan i ett tidigt skede av projektplaneringen. Se till att alla projektdeltagare har samma förståelse för innebörden av dessa principer. Vad gäller näringslivets medverkan är det positivt att tänka på i alla projekt, men det väger tyngst i projekt inom insatsområdet Innovation och Näringsliv.

4.1 Gränsöverskridande mervärde

De projekt som ansöker om medel ska innehållsmässigt stämma mot programmets inriktning och övriga formella ansökningsvillkor. I utvärderingar under tidigare programperioder har det visat sig att projekt som inom partnerskapet tydligt definierat mervärdet i att arbeta över landsgränser samt definierat vilken roll gränsen har kommer längre vad gäller projektets måluppfyllelse. Modellen nedan visar på tre olika samarbetsnivåer vid gränsöverskridande samverkan.

Modell för gränsregionala mervärden (Kontigo AB, 2012)

Modellens övre del visar olika former av samverkansmöjligheter för att uppnå mervärden beroende på varför man valt att samarbeta över landgränser. I den första boxen handlar det om att lära känna varandra och varandras verksamhet och kan sägas vara början av ett samarbete. I boxen i mitten utbyter parterna lärdomar av varandra och längst till höger bygger samverkan på att man identifierat ett gemensamt problem som kan lösas genom att man gemensamt arbetar för att lösa problemet, man lär tillsammans. Ju längre åt höger ett projekt befinner sig i modellen desto djupare är samverkan. Olika projekt befinner sig på olika stadier vad gäller samverkan, bland annat beroende på om man tidigare arbetat ihop eller inte. Detta innebär att vissa projekt där partnerskapet sedan tidigare känner varandra börjar i boxen längst till höger, vilket inte är möjligt för ett projekt där deltagarna inte känner varandra sedan tidigare. Det är

däremot viktigt att även projekt med nya samarbetspartners redan från början av projektet strävar efter att komma så långt till höger i modellen ovan som möjligt.

Modellens bas visar tre olika sätt att använda gränsen som resurs i projektet. Det är viktigt att man inom projektet vet varför man arbetar över landsgränser och vilken roll gränsen spelar i projektet. Gränsen kan användas för att projektet strävar efter att överbrygga gränshinder, den kan användas för att lära av mer eller mindre olika system som används i olika länder och den kan användas för att skapa en större kritisk massa än vad regionerna i det egna landet kan erbjuda.

Sammanfattningsvis kan man säga att vid djupare samverkan ökar potentialen att realisera gränsregionala mervärden, oavsett vilken roll själva gränsen spelar. Det är dock viktigt att man inom projektet har klart för sig vilken roll gränsen har i projektet.

4.2 Gemensamt ansvar för projektet

Projekt som genomförs inom programmet ska planeras, finansieras, bemannas och genomföras gemensamt. Projekten som genomförs inom programmet ska planeras av den samordnande stödmottagaren tillsammans med de övriga stödmottagarna inklusive eventuella samarbetspartners i Norge. Alla ska vara överens om vilken verksamhet som ska bedrivas inom projektet, hur det ska genomföras och det ska finnas ett tydligt gränsöverskridande mervärde av samverkan.

För att EU-medel från programmet ska kunna godkännas, förutsätts att projektet omfattar regioner i minst två av de tre länderna, att nationell offentlig medfinansiering motsvarande programmets krav har beslutats innan beslut om EU-medel görs och att projektets innehåll, finansiering och genomförandeorganisation motsvarar det som programmet kräver.² EU-medel utbetalas endast till stödmottagare i EU-medlemsland.

Projektet ska ha verksamhet i varje deltagande land. Aktiviteterna i projektet ska vara likartade och kompletterande i alla länder där stödmottagare eller samarbetspartners finns. Projektets personal ska samarbeta under en gemensam projektledning för vilken den samordnande stödmottagaren är ansvarig.

Projektet ska sträva efter att aktiviteterna inom projektet, medfinansieringen till projektet samt de nedlagda kostnaderna i projektet ska ha en så jämn fördelning mellan de deltagande länderna som möjligt. Projekt med stor obalans mellan deltagande länder kommer inte att godkännas.

4.3 Bestående resultat

Det är viktigt att beviljade projekt byggs på funktionella och stabila projektorganisationer med ett aktivt ägarskap och med en uttalad idé kring hur projektens resultat ska omsättas.

Projektet ska sträva till bestående resultat och kunna redovisa hur resultaten av verksamheten kommer bevaras och föras vidare efter projektets avslutande. Kortvariga evenemang såsom utställningar, seminarier, uppträdanden, mässor eller liknande kan inte vara en primär del av ett projekt. Dyliga evenemang kan dock utgöra en mindre del av kostnaderna i projektet för att presentera resultatet av detta.

² I undantagsfall kan EU-medel godkännas innan beslut om medfinansiering finns på plats. Detta ska då ske i dialog mellan programadministration och medfinansier.

Det är angeläget att projekten bidrar till långsiktiga förändringar inom och utanför sin egen verksamhet. På så sätt kan projektresultaten maximeras och möjliggöra tillväxt både inom och utanför projektens gränser, i större omfattning och på längre sikt.

4.4 Resultatorientering

Alla projekt ska ha en klar interventionslogik (effektkedja). Det innebär att ett projekt ska bidra till att uppnå det specifika mål som är aktuellt för den investeringsprioritering som projektet tillhör. Sökande ska beskriva kopplingen mellan projektets aktiviteter, output (direkta resultat) och effekter. Effektkedjan ska vara tydlig och logisk samt innehålla mätbara mål.

4.5 EU:s strategi för Östersjöregionen

Det finns ett antal potentiella samarbetsområden inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen som kan kopplas till Botnia-Atlanticaprogrammet. Flera av projekten inom Botnia-Atlanticaprogrammet kommer att gå i linje med EU:s strategi för Östersjöregionen, det är dock inget krav att projekten måste gå i linje med strategin. Skulle däremot ett Botnia-Atlanticaprojekt vara del av ett så kallat flaggskeppsprojekt inom EU:s strategi för Östersjöregionen kommer detta att prioriteras framför andra projekt förutsatt att projektet uppfyller alla övriga programkriterier.

4.6 Resultat som kan spridas i en vidare kontext

Projekt ska sträva efter att resultaten bör få så stor spridning som möjligt inom programområdet. Detta är möjligt i olika grad beroende på projektets verksamhet. Samarbetsmetoder och andra "best practice" kan spridas till programområdet men också andra regioner utanför programområdet.

4.7 Näringslivets medverkan i projektgenomförande

Det är viktigt att projekt inom speciellt insatsområdet Näringsliv, men även inom övriga insatsområden där så är ändamålsenligt, kan visa på att företag eller näringslivets organisationer efterfrågar projektresultatet. Detta kan ske t ex genom att näringslivet deltar i projektets genomförande eller ges möjlighet att ta del av projektets resultat.

4.8 Horisontella kriterier som verktyg för tillväxt

Det är ytterst angeläget att de horisontella kriterierna, jämställdhet, mångfald och miljö, integreras i projekten. Utgångspunkten är att projekten behöver förhålla sig till de mervärden som jämställdhet, mångfald och miljö kan bidra med för att nå de specifika målen. Projekten redogör för hur de horisontella kriterierna beaktas i projektet.

Projekt som har en tydlig linje vad gäller något eller flera av de horisontella kriterierna kommer att prioriteras framför projekt som inte har integrerat de horisontella kriterierna. Det är dock så att projekt kan ha integrerat de tre horisontella kriterierna i olika grad, och en bedömning måste då göras utifrån att inget av de tre horisontella aspekterna ska ha förvärrats av projektet.

4.8.1 Hållbar utveckling/Miljö

I Europa 2020 strategin pekas fyra mål, de så kallade 20-20-20-målen, ut vilka ska vara uppfyllda fram till 2020 jämfört med 1990 års nivåer. De fyra målen är:

- 1) Minskade utsläpp av växthusgaser med minst 20 procent till år 2020, utsläppen ska minska med 30 procent vid en bredare internationell överenskommelse.
- 2) Andelen förnybar energi ska motsvara 20 procent av all energianvändning i EU år 2020.
- 3) Biodrivmedel ska utgöra minst 10 procent av den totala drivmedelsanvändningen inom transportsektorn senast år 2020.
- 4) Ökad energieffektivitet, energianvändningen ska minska med 20 procent inom EU till år 2020. En del nationer har satt hårdare krav än så, exempelvis har Sverige som mål att fordonsflottan ska vara oberoende av fossila bränslen år 2030 och planerar kraftig vindkraftsutbyggnad.

Klimat, miljö- och energiutmaningarna är gränsöverskridande och miljötillståndet är i mycket hög grad beroende av vilka åtgärder som vidtas inom EU och internationellt. Hur havsmiljön utvecklas i Östersjön är t.ex. till stor del beroende av andra Östersjöländers insatser.

Inom programmet kommer det att genomföras ett antal projekt som direkt syftar till att bidra till en bättre miljö. Det är viktigt att framhålla att samtliga projekt inom ramen för programmet ska beakta det horisontella kriteriet miljö, tillsammans med de andra två horisontella kriterierna, även om inte detta utgör projektets huvudsakliga syfte.

4.8.2 Lika möjligheter och icke-diskriminering

Mångfald och integration syftar till att se alla människors olikheter som en värdefull tillgång, vare sig det handlar om personlighet, etnicitet, religiös tillhörighet eller trosuppfattning, kön, sexuell läggning, ålder, könsöverskridande identitet, funktionsnedsättning, kulturell bakgrund eller andra erfarenheter. Att ta vara på människors olika bakgrund och potential ger förutsättningar för utveckling, bättre arbetsmiljö och ökad lönsamhet.

Hållbar tillväxt påverkas positivt om mångfald ses som ett medel i tillväxtarbetet. Humankapitalet används mer effektivt när hela befolkningens potential, kunskap och kompetens tas till vara. Ett ökat fokus på mångfald innebär också en fördjupad demokrati i samhället vilket leder till en ökad tilltro mellan offentliga institutioner och individer som i sin tur leder till ett starkt socialt kapital.

Ett aktivt mångfalds- och icke-diskrimineringsarbete kan bidra till tillväxt genom att attrahera inflyttning. Detta är också viktigt ur ett företagarperspektiv eftersom företag är beroende av att kunna rekrytera nya kompetenser och arbetskraft, både från den egna regionen och från andra regioner. Med programmets fokus på ökad internationalisering av SMF kan möjligheten att nå nya marknader stärkas genom att involvera en mångfald av människor med kompetenser och erfarenheter från andra länder. Vid arbete med innovationssatsningar finns

allt att vinna på att ta till vara på hela befolkningens innovationsförmåga. Ett tolerant och tillåtande klimat är viktigt för att en region ska kunna locka till sig spetskompetenser.

Det är viktigt vid projektstart att inventera kompetensen kring mångfald och integration samt identifiera vilken kompetens som behövs i projektet. Det kan till exempel handla om vilka aktiviteter som medverkar till att förbättra integrationen, att ta hänsyn till olika språkkunskaper, men även olika former av funktionsnedsättning med behov av tillgänglighet såväl fysiskt som psykosocialt. Det kan också handla om informations- och kommunikationsinsatser. Kriteriet kan även ge mervärde när det exempelvis gäller att utveckla idéer samt kunskap om efterfrågan och marknader.

Inom programområdet finns en låg andel utrikesfödda. Projekten kan arbeta med mångfald och integration utifrån människors olikheter och inte bara utifrån etnicitet. Inom insatsområdet Transport är det viktigt att till exempel transportlösningar och trafikinformation anpassas efter personer med funktionsnedsättning för att främja lika möjligheter och icke-diskriminering.

4.8.3 Jämställdhet

Jämställdhet syftar till förhållandet mellan kvinnor och män i samhället. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på livets alla områden. Det kan t.ex. handla om makt och inflytande, ekonomi, företagande, arbete, arbetslivsvillkor och utbildning.

Det är viktigt att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden för att uppnå ekonomisk jämställdhet. Tillväxtmöjligheter bör främjas och uppmärksammas i fler branscher än de traditionellt manliga. Som det är idag arbetar kvinnor och män till stor del i olika yrken, inom olika sektorer och på olika nivåer i hierarkierna, samt med olika lön trots likvärdigt arbete. Därmed är också makten i samhället ojämnt fördelad mellan kvinnor och män.

Det har visat sig att de innovationssystem och kluster som tilldelas medel främst involverar mansdominerade branscher och näringar. Män respektive kvinnor tenderar till exempel att starta företag inom olika typer av branscher. Därför är det viktigt att reflektera över hur olika branscher gynnas respektive missgynnas av de insatser som sker.

En förutsättning för att skapa attraktiva och konkurrenskraftiga regioner är att både kvinnors och mäns kunskaper och idéer tas tillvara. Jämställdhet mellan kvinnor och män bör därför främjas vid utarbetande och genomförande av projekt, både genom representation och att det används ett jämställdhetsperspektiv i arbetet. Genom att arbeta med jämställdhet skapas förutsättningar för en ökad och hållbar tillväxt.

Det har visat sig att människor lockas alltmer till regioner som präglas av mångfald, tolerans och lika valmöjligheter för alla. Företag i sin tur söker sig dit där rätt arbetskraft finns att få. Regionernas attraktivitet är därför viktig för att företagen ska kunna rekrytera ny kompetens.

När erfarenheter från olika områden möts kan det ge upphov till nya idéer.

Produktutvecklingen kan också bli effektivare då båda köns erfarenheter av produkterna används. Studier har visat att det finns bättre lönsamhet i jämställda företag än i andra företag i samma bransch. Finns det både kvinnor och män i ledningen och på chefsposter förbättras även företagens beslut.

Det finns ett flertal index som lyfter sambandet mellan jämställdhet och faktorer som har betydelse för tillväxten. Gender Equality Index är ett index på global nivå, som mäter sambandet mellan jämställdhet och BNP-nivå. Detta index visar att ökad jämställdhet har ett samband med ökad BNP eller med andra variabler, som i sin tur har starka samband med välbefinnande och tillväxt.

I utvecklingsarbete är det viktigt att ta hänsyn till båda köns behov och förutsättningar samt vara observant på vilka konsekvenser olika insatser kan få för kvinnor respektive män. För att arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv så finns det flera åtgärder. Det kan till exempel handla om att genomföra analyser utifrån ett genusperspektiv, vara observant på hur olika begrepp används, könsuppdelad statistik för att synliggöra skillnader mellan kvinnor och män samt se över representationen i olika sammanhang, såväl inom projektet som bland de målgrupper som projektet vänder sig till.

Jämställdhet är inte bara en nationell angelägenhet utan kan ge mervärde i projekten utifrån ett gränsregionalt perspektiv där projektdeltagare kan dra nytta av varandras erfarenheter, traditioner och tillämpningar inom området

4.8.4 Stöd för integrering av de horisontella kriterierna

Hållbar tillväxt handlar om att prioritera lösningar som ger synergieffekter mellan de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, samt att balansera dessa mot varandra. Den ekonomiska tillväxten är hållbar när behov idag kan tillfredställas, ekonomiskt, miljömässigt och socialt samtidigt som det finns förutsättningar för kommande generationer att tillgodose sina behov.

Ekonomi utgör en drivkraft för utveckling samtidigt som den är beroende av de andra två dimensionerna för att utvecklingen ska bli långsiktigt hållbar. I strävan efter en ekonomiskt hållbar tillväxt ska särskilt fokus fästas vid de så kallade horisontella kriterierna jämställdhet, lika möjligheter och icke-diskriminering samt bättre miljö. Allt fler företag och organisationer inser att jämställdhet, mångfaldsarbete och miljötänkande lönar sig på både kort och lång sikt. Hållbarhetsarbetet är både ett mål och medel för att nå hållbar tillväxt.

De horisontella kriterierna har betydelse i programmets alla delar. Programgenomförandet och samtliga projekt ska ta hänsyn till dessa kriterier, men de kan ha olika tyngd beroende på vilket projekt som genomförs. De horisontella kriterierna ska beaktas vid utarbetning, utformning, projekturval, bedömning och genomförande av all projektverksamhet. Kriterierna ska medverka som drivkraft till hållbar tillväxt och konkurrenskraft.

Programsekretariatet har ansvar att erbjuda rådgivning och stöd för hur kriterierna kan integreras. Bland annat genom kompetenshöjande insatser vid utbildningsdagar, konferenser och vid nätverksträffar. Sekretariatet ska även tillhandahålla informationsmaterial och anvisningar som tydliggör möjligheterna med de horisontella kriterierna och som ger exempel på hur dessa kan berika projekten.

Projekten uppmanas att relatera till och motivera hur de horisontella kriterierna kan bidra till projektets resultat. I de fall kriteriet inte är relevant bör det redovisas att frågan är beaktad.

Relevanta frågor vid planering av projekt:

- Innehållet i projektet – hur ser situationen ut med hänsyn till de horisontella kriterierna inom projekts verksamhetsområde? Hur kan projektet bidra för att påverka situationen

i positiv riktning? Finns gränsregionala perspektiv på dessa kriterier? Vilka effekter kan projektet ge på kort respektive lång sikt? Användning av individbaserad statistik.

- Projektaktörer – hur kan sammansättningen breddas för att vidga referensramarna och ge bättre resultat? Samverkan med nätverk och intresseorganisationer för olika målgrupper? Representationen i projekt-, styr-, och referensgruppen, deltagare och målgrupper?
- Kompetens om de horisontella kriterierna? Finns kunskap om frågorna när projektet planeras och när det genomförs? Om inte; hur får aktörerna ökade kunskaper och ökad motivation? Hur tar man tillvara kunskaper och erfarenheter från olika målgrupper? Vilka normer och värderingar existerar? Särskilt viktigt när projektet planeras.
- Informations- och kommunikationsinsatser – Information och kommunikation är viktigt under hela projektprocessen. Den kan behöva anpassas till olika målgrupper, vilket i sin tur påverkar vilka kanaler samt text- och bildspråk som senare används.
- Finansiering och insatser – Särskilda insatser kring de horisontella kriterierna? Olika behov och insatser för olika målgrupper? Resursfördelning mellan olika målgrupper?